

УДК 911.3 / П110.180:L830

Гунченко Олена Олександрівна,
кандидат біологічних наук

Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний
університет», м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: gunchenko_07@mail.ru

ГЕОГРАФІЯ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Метою статті було розглянути поняття «медичного туризму», з'ясувати його сутність та місце серед спеціальних видів туризму; охарактеризувати основні види медичного туризму; виділити головні чинники його розвитку в Європі. Створити класифікацію країн Європи за рівнем розвитку медичного туризму; навести потенційні можливості розвитку медичного туризму в Україні.

Були застосовані загальнонаукові методи порівняння, опису, аналізу, узагальнення; метод класифікації, літературний метод.

«Медичний туризм» є окремим видом серед спеціальних видів туризму. Він може бути лікувальним, діагностичним, реабілітаційним, репродуктивним іпологовим, естетичним. Основними факторами його розвитку в Європі являються бажання отримати необхідне лікування, діагностування, реабілітацію; швидке досягнення результату і терміновість проведення складних процедур; зростання рівня захворюваності на окремі хвороби; «прозорість» кордонів і спрощення візового режиму; створення компаній медичного менеджменту, які займаються оформленням необхідних супровідних документів; можливість отримання лікувальних процедур, заборонених або обмежених у власній країні; конфіденційність; бажання заощадити кошти. За рівнем розвитку медичного туризму в Європі можна виділити країни високого рівня надання медичних послуг та розвитку медичного туризму; країни з наданням широкого спектру медичних послуг і достатнім рівнем розвитку медичного туризму; країни з переважанням декількох провідних медичних послуг і достатнім рівнем розвитку медичного туризму; країни, які недавно стали розвивати послуги медичного туризму; країни, які надають тільки одну з послуг медичного туризму; країни з не розвиненим медичним туризмом. На майбутнє українська медицина зможе запропонувати європейським туристам високоякісні послуги з окремих напрямків медицини.

В роботі була проведена спроба вперше класифікувати країни Європи за рівнем розвитку медичного туризму.

Матеріал статті може бути використаний при викладанні окремих курсів з географії та туризму, а також містить корисну інформацію для туристичних операторів.

Ключові слова: медичний туризм, країни Європи.

УДК 911.3 / П10.180:Л830

Гунченко Елена
Александровна,
кандидат биологических наук

Криворожский педагогический
институт
ГВУЗ «Криворожский
национальный университет», г.
Кривой Рог, Украина
e-mail: gunchenko_07@mail.ru

ГЕОГРАФИЯ МЕДИЦИНСКОГО ТУРИЗМА В СТРАНАХ ЕВРОПЫ

Целью написания статьи было рассмотрение понятия «медицинского туризма», выявление его сущности и места среди специальных видов туризма; характеристика основных видов медицинского туризма; выделение главных факторов его развития в Европе. Создание классификации стран по уровню развития медицинского туризма; раскрытие потенциальных возможностей развития медицинского туризма в Украине.

Были применены общенаучные методы сравнения, описания, анализа, обобщения; метод классификации, литературный метод.

«Медицинский туризм» является отдельным видом специальных видов туризма. Он может быть лечебным, диагностическим, реабилитационным, репродуктивным и родовым, эстетическим. Основными факторами его развития в Европе являются желание получить необходимое лечение, диагностирование, реабилитацию; быстрое достижение результата и срочность проведения сложных процедур; рост уровня заболеваемости на отдельные болезни; «прозрачность» границ и упрощения визового режима; создание компаний медицинского менеджмента, которые занимаются оформлением необходимых сопроводительных документов; возможность получения лечебных процедур, запрещенных или ограниченных в собственной стране; конфиденциальность; желание сэкономить средства. По уровню развития медицинского туризма в Европе можно выделить страны высокого уровня предоставления медицинских услуг и развития медицинского туризма; страны с предоставлением широкого спектра медицинских услуг и достаточным уровнем развития медицинского туризма; страны с преобладанием нескольких ведущих медицинских услуг и достаточным уровнем развития медицинского туризма; страны, которые недавно стали развивать услуги медицинского туризма; страны, которые предоставляют только одну из услуг медицинского туризма; страны с не развитым медицинским туризмом. На будущее украинская медицина сможет предложить европейским туристам высококачественные услуги по отдельным направлениям медицины.

В работе была проведена попытка впервые классифицировать страны Европы по уровню развития медицинского туризма.

Материал статьи может быть использован при преподавании отдельных курсов по географии и туризму, а также содержит полезную информацию для туристических операторов.

Ключевые слова: медицинский туризм, страны Европы.

UDC . 911.3 / I110.180:L830

Gunchenko Elena
Alexandrovna,
candidate of sciences (biology)

Krivoy Rog Pedagogical Institute SU
«Krivoy Rog National University», Krivoy
Rog, Ukraine
e-mail: gunchenko_07@mail.ru

GEOGRAPHY OF MEDICAL TOURISM IN THE COUNTRIES OF EUROPE

The purpose of writing this article was considered the concept of «medical tourism», found its characteristics and the place of medical tourism among special kinds of tourism, it is characterized of types of medical tourism; highlighting the main factors of its development in Europe. Creating a classification of countries by level of development of medical tourism; disclosure of the potential development of medical tourism in Ukraine.

There were applied general scientific methods comparison, description, analysis, synthesis; classification method, the literary method.

"Medical tourism" is a separate kind of for special interest tourism. It can be curative, diagnostic, rehabilitation, reproductive and patrimonial, aesthetic.

The main factors of its development in Europe is the desire to get the necessary treatment, diagnosis, rehabilitation; quick results and the urgency of the complex procedures; rise the level in the incidence of the individual disease; "transparency" of borders and visa facilitation; creation of medical management companies, which are engaged in registration the necessary accompanying documents; the possibility of obtaining medical procedures that are banned or restricted in own country; confidentiality; the desire to save money. It is presents a classification of countries in accordance with the level of development of medical tourism. By level of development of medical tourism in Europe can be distinguished country high level of medical services and the development of medical tourism; the country are provided a wide range of medical services and a sufficient level of development of medical tourism; countries with a predominance of several leading medical services and a sufficient level of development of medical tourism; countries which have recently begun to develop medical tourism services; countries that provide only one of the services of medical tourism; countries are with underdeveloped medical tourism. In the future Ukrainian medicine will be able to offer high quality services to European tourists in certain areas of medicine.

There was carried out the first attempt to classify countries in Europe by level of development of medical tourism in the work.

The material can be used in teaching some courses in geography and tourism, and also contains useful information for tourism operators.

Keywords: medical tourism, the countries of Europe.

Постановка проблеми. Довгий час в Україні туристичні послуги були монополізовані державою, що приводило до обмеження спектру туристичних послуг. Перехід господарчого комплексу країни на ринкові відносин господарювання послужило поштовхом для розвитку, зокрема, туризму. Після отримання Україною незалежності, поряд з традиційним туризмом, інтенсивного розвитку набули різні види спеціального туризму: релігійний, гастрономічний, промисловий, подієвий, некропольний, діловий, SPA-туризм, Wellness-туризм, медичний, тощо, помітно зросла і активність вітчизняних туристів в зазначених видах. Поняття «медичний туризм» з'явилося доволі недавно і вважається ще одним проявом глобалізації. Сьогодні медичний туризм розвивається як у

високорозвинених країнах, так і в країнах з перехідною економікою. Європу ж поправу вважають «колискою» медичного туризму. Рівень розвитку медицини в багатьох високорозвинених країнах європейського субконтиненту приваблює туристів з усіх куточків світу. Зростає частка медичних туристів і з нашої країни, адже в Україні зростає захворюваність майже на всі види хвороб, а власне здоров'я населення характеризується доволі низьким рівнем, водночас недостатній рівень розвитку медичної галузі спонукає шукати лікування за кордоном. Разом з тим, інтенсивний розвиток окремих галузей медицини в постсоціалістичних країнах Європи, і «помірність» цінової політики роблять їх привабливими для «бюджетних» туристів як з України, так і інших країн Європи. Виходячи із зазначеного, стає зрозумілим актуальність дослідження ступеня розвитку медичного туризму в країнах Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні теоретико-методологічні аспекти туризму вивчали М. Долішній, М. Крачило, С. Попович, А. Бабкін, В. Цибух, А. Матвієнко, І. Школа, Г. Науменко, С. Хлоп'як, В. Ковешніков, Н. Стецько та ін. Питання розвитку різних видів туризму в регіонах Європи та Україні досліджували С. Галосюк, О. Фастовець, З. Каноністова, В. Мазур, Я. Мариняк, А. Кузишин та ін. Праць, які б висвітлювали проблеми розвитку медичного туризму у світі загалом та Європі зокрема, вкрай обмаль і належать вони, зазвичай, не географам, а медикам: В. Янишевській – голові Української Асоціації Медичного Туризму, Е. Чакмак – голові Всесвітньої Асоціації Медичного Туризму. На сьогодні публікації, де б висвітлювалась проблема розвитку медичного туризму в країнах Європи у всій її складності та багатогранності, майже відсутні; не висвітлено питання класифікації європейських країн за рівнем розвитку медичного туризму.

Формулювання цілей статті. У роботі ставляться наступні завдання: а) дати визначення поняття «медичний туризм», з'ясувати його місце серед інших видів спеціального туризму; б) визначити основні види медичного туризму; в) виділити передумови розвитку медичного туризму; г) згрупувати країни Європи за рівнем розвитку медичного туризму; д) окреслити потенціал України для розвитку на її теренах медичного туризму.

Виклад основного матеріалу. Медичний туризм – напрямок спеціального туризму, який передбачає організацію та надання лікування, діагностики, профілактики захворювань й інші медичні послуги як в межах країни (внутрішній медичний туризм), так і за кордоном (зовнішній). Багато «медичних туристів» користуються можливістю поєднати медичне обслуговування з відпочинком на курортах, в оздоровчих, SPA і Wellness-центрах. У зв'язку з цим медичний туризм деякою мірою можна вважати синонімом оздоровчого туризму. Необхідно зазначити, що медичний туризм є самостійним напрямком, його ні в якому разі не варто плутати із звичайними оздоровчо-лікувальними поїздками, навіть якщо вони

включають окремі медичні послуги в оздоровчих центрах або готелях. Поняття «медичний туризм» передбачає, перш за все, основне і повноцінне медичне обслуговування, лікування за кордоном, а не додаткові процедури. Більшість пацієнтів їдуть за кордон саме для хірургічного лікування.

Доцільно розрізняти наступні види медичного туризму:

- лікувальний – передбачає отримання висококваліфікованої медичної допомоги із застосуванням передових медичних технологій та сучасних лікувальних препаратів при лікуванні хвороб, які являють загрозу для життя або знижують якість життя людини – онкологія, трансплантація органів, операції на серці, тощо;
- діагностичний – передбачає на підставі наявності найсучаснішої діагностичної апаратури та висококваліфікованих фахівців отримання пацієнтом точного діагнозу як передумови подальшого успішного лікування, часто такий вид поєднується з лікувальним;
- реабілітаційний – передбачає відновлення життєвих сил пацієнта після перенесеної важкої хвороби, операції, тощо;
- репродуктивний та пологовий – передбачає широкий спектр отримання послуг з репродукції;
- естетичний – передбачає відновлення або покращення зовнішності, найбільшим попитом користуються послуги пластичної хірургії та стоматології.

Розвитку медичного туризму у світі загалом та Європі зокрема сприяє цілий комплекс причин, серед яких основне місце належить таким. *Бажання отримати необхідне лікування, діагностування, реабілітацію, недоступне з тих чи інших причин в своїй країні.* Медичними та оздоровчими послугами за кордоном найчастіше користуються пацієнти з тих країн, де медицина ще не достатньо розвинена або необхідні медичні технології недоступні. Найчастіше лікування за кордоном для таких людей стає єдиною надією на одужання або на встановлення правильного діагнозу.

Швидке досягнення результату. Завдяки наявності досконалих медичних засобів: діагностичної апаратури експертного класу, комп'ютерних засобів контролю операцій, грамотної реабілітації, як підготовка до операції, так і сама процедура або лікування без втручань, проходять в найкоротші терміни. Іноді пацієнт відновлює здоров'я за декілька тижнів, тоді як у нас його лікували б роками.

Терміновість проведення складних процедур. Трапляється так, що оперативне втручання потрібно провести якомога швидше. В Україні на подібні операції зазвичай завжди велика черга, особливо, коли справа стосується донорських органів, протезування або виконання складних заходів, що вимагають особливого устаткування чи професіоналізму фахівців. Тут знову на допомогу приходить медичний туризм. Велика

кількість спеціалізованих клінік дозволяє прийняти пацієнта з будь-яким захворюванням фактично без черги.

Зростання рівня захворюваності на окремі хвороби. Збільшується кількість онкохворих, включаючи дітей, особливо на лейкози, лімфоми, злоякісні утворення головного мозку та інших видів нервової системи. Все більше людей потребує послуг трансплантології, репродуктології.

«Прозорість» кордонів та спрощення візового режиму. Шенгенський кодекс про кордони від 15 березня 2006 року, який замінив Шенгенську конвенцію «Про скасування паспортного та митного контролю між країнами Європейського Союзу» та Візовий кодекс Європейського Союзу від 13 червня 2009 року значно спрощують пересування жителів країн ЄС та сприяють вільному переміщенню товарів, послуг, людей і капіталів. Сьогодні до Шенгенського простору входять 22 з 27 держав-членів ЄС, це так звані «старі» держави-члени ЄС, окрім Великої Британії та Ірландії, і всі «нові», окрім Кіпру, Румунії, Болгарії та Хорватії, також Ліхтенштейн, Норвегія та Ісландія, які відносяться до країн Європейської економічної зони, та Швейцарія.

Створення компаній медичного менеджменту, які займаються оформленням необхідних супровідних паперів. Організацією медичних турів займаються спеціальні компанії, які враховують усі аспекти поїздки – готують повний пакет документів, здійснюють підбір медичного чи оздоровчого закладу, відкривають візу, при необхідності забезпечують супровід пацієнта, а також надають безліч інших послуг.

Конфіденційність. Збереження таємниці отриманих медичних послуг має особливе значення при проведенні пластичних операцій, складних хірургічних втручань, а також послуг трансплантології.

Можливість отримання лікувальних процедур, заборонених або обмежених у власній країні. До таких процедур можна віднести репродуктивні програми по екстракорпоральному заплідненню з сурогатним материнством та донорством, застосування стовбурових клітин, трансплантація органів, штучне переривання вагітності та ін. Так, щорічно сотні пацієнтів із благополучних в медичному відношенні країн Західної Європи, перш за все Німеччини, Італії, Швеції, Франції та деяких інших спрямовуються до Індії, України, США, Таїланду.

Бажання зекономити кошти на лікуванні. Нерідко вартість пластичної операції, іншого хірургічного втручання, стоматологічне лікування за кордоном обходиться пацієнтам з високорозвинених європейських країн значно дешевше, ніж у себе вдома.

На сьогоднішній день у світі вже сформувався глобальний ринок медичних послуг зі своєю специфічною структурою – медичним менеджментом, органами акредитації, агентствами медичного туризму, туроператорами, юристами, що спеціалізуються в цій сфері тощо. Його розширенню сприяє нещодавно створена Всесвітня асоціація медичного туризму у складі 38-ми країн, куди входить і Україна. З кожним роком

медичний туризм в світі набирає обертів, все більше країн розвиває на своїх теренах послуги медичного туризму, традиційними лідерами серед яких вважаються європейські країни. Сьогодні умовно виділяють два основних потоки медичного туризму в країнах Європи, причини появи яких зовсім різні. Перший – це виїзд на лікування пацієнтів з багатих і економічно розвинених країн в треті країни. Другий – виїзд з відносно більш бідних країн, здебільшого, з країн колишнього Радянського Союзу з низьким рівнем медичного обслуговування) до країн з високорозвиненою медициною. Зазвичай такі туристи покладаються на досвід європейських медиків і вибирають клініки Німеччини, Австрії, Італії, Франції, Швейцарії.

Отже, сьогодні за спектром передбачених послуг медичного туризму та атрактивністю для туристів можна виділити наступні групи європейських країн (табл.1).

Таблиця 1.

Групи європейських країн за рівнем розвитку медичного туризму

Назва країни	ЕКЗ, лікування безпліддя	Акушерство та гінекологія	Гастроентерологія	Дерматологія	Кардіологія	Кардіохірургія та судина хірургія	Пластична хірургія	Онкологія	Лікування стовбуровими	Неврологія	Нейрохірургія	Нефрологія	Ортопедична хірургія	Реабілітація	Урологія	Офтальмологія	Ендокринологія	Стоматологія	Діагностика	Наркологія	Трансплантологія
<i>Країни найвищого рівня надання медичних послуг і розвитку медичного туризму</i>																					
Німеччина	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Швейцарія	+	+			+	+	+	+		+		+	+	+	+	+			+		+
<i>Країни з наданням широкого спектру медичних послуг та достатнім рівнем розвитку медичного туризму</i>																					
Білорусь	+	+			+	+	+	+					+	+		+		+			+
Іспанія	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
Литва	+	+	+	+	+		+	+		+		+	+	+		+		+	+	+	
Чехія	+	+			+	+	+	+			+		+						+	+	
Естонія	+	+	+	+			+	+		+			+	+					+	+	
<i>Країни з переважанням декількох провідних медичних послуг та достатнім рівнем розвитку медичного туризму</i>																					
Австрія	+	+				+		+		+	+			+					+	+	+
Бельгія						+	+	+													
Болгарія				+		+	+	+						+		+		+			
Великобританія				+		+	+						+		+		+	+		+	
Греція	+			+	+		+						+	+					+		
Ісландія							+						+						+		
Італія	+						+												+		
Латвія							+	+					+			+		+	+		
Мальта					+		+	+		+			+		+	+		+	+		
Нідерланди		+			+					+								+		+	
Норвегія		+			+		+	+					+			+		+			
Польща				+			+											+			
Угорщина	+		+	+	+		+						+	+				+			+

Географія та туризм

Фінляндія	+	+			+			+							+		+	+		
Франція								+	+					+				+		+
Чорногорія					+			+					+	+				+		
Швеція					+			+					+	+		+		+		
<i>Країни, які нещодавно стали розвивати послуги медичного туризму</i>																				
Данія	+														+			+	+	
Португалія								+								+		+		+
Румунія								+							+			+		
Словаччина	+	+						+							+	+	+			
Словенія					+	+	+	+					+					+		+
Хорватія								+						+	+		+		+	
Україна	+	+			+	+	+		+	+					+	+	+	+		
<i>Країни, які надають лише одну з послуг медичного туризму</i>																				
Македонія																			+	
Сербія																			+	
Албанія																			+	
<i>Країни з не розвинутим медичним туризмом</i>																				
Андорра																				
Боснія та Герцеговина																				
Ірландія																				
Ліхтенштейн																				
Люксембург																				
Монако																				
Молдавія																				
Сан-Марино																				

До першої групи відносяться країни з найвищим рівнем надання медичних послуг та найвищим рівнем розвитку медичного туризму. У наданні всіх медичних послуг від діагностики, лікування найширшого спектру хвороб до реабілітації, беззаперечним лідером є Німеччина, хоча її медицина вирізняється дорожнечою, що часто виступає стримуючим чинником для українських туристів. Провідними клініками, які приймають найбільшу кількість медичних туристів, є клініка Шаріте, університетські клініки міст Фрайбурга, Регенсбурга, Кельна, Мюнхена, Франкфурта-на-Майні, Ульма, кардіологічний центр та багато інших. Швейцарія утримує першість за розвитком інноваційної фармакології, надаючи практично весь спектр медичних послуг, найбільшим попитом у туристів користуються послуги хіміотерапії при онкології, пластична хірургія, постінсультна реабілітація, прийняття пологів. Швейцарська медицина представлена державними, муніципальними, приватними і змішаними медичними центрами. Державні лікарні і госпіталі, університетські та приватні клініки не є відокремленими одиницями – вони пов'язані спільними науковими розробками, фахівці проводять взаємне консультування та обмін методиками лікування. Клініки об'єднані в дві потужні мережі Genolier та Hirslanden, максимальна їх концентрація спостерігається в Цюриху, Женеві та Лозані.

До другої групи відносяться країни з наданням широкого спектру медичних послуг відносно невисокої вартості, що робить їх надзвичайно привабливими для туристів пострадянського простору – Іспанія, Чехія, Литва, Естонія, Білорусія, остання приймає в середньому 130 тис. медичних туристів на рік, здебільшого із Росії, України, Казахстану,

Азербайджану, Молдови, Грузії, Сирії, Німеччини, Ізраїлю, Італії, Кіпру, Ємену.

До третьої групи відносимо країни з переважанням декількох провідних медичних послуг. Для Франції – це пластична хірургія та онкологія, реабілітація та діагностика, приємно вражають і значно менші ціни у порівнянні з Німеччиною та Швейцарією. Крім того, для французької медицини характерна вузька спеціалізація лікарів, що для багатьох пацієнтів виступає вирішальним чинником у виборі країни, де буде проходити лікування. Австрія пропонує найкращу в світі реабілітацію хворих після перенесених травм, послуги репродуктивної медицини та гінекології, частка медичних туристів щорічно становить 10% від загального числа. Великобританія здавна є світовим лідером в області хірургії, її новаторська медицина приваблює медичних туристів, користуються попитом лікування дерматологічних, урологічних, ендокринологічних хвороб та стоматологічні послуги. Чорногорія – пластична хірургія, ортопедія, стоматологія, дерматологія, реабілітація ревматичних хворих. До Нідерландів іноземні пацієнти найчастіше їдуть для лікування зубів, серцевих захворювань, хвороб нервової системи, залежностей, а також проведення пологів. Італія славиться своєю пластичною хірургією та кращими у світі операціям по пересадці волосся. Варто відзначити високу якість стоматологічних послуг, лікування офтальмологічних, кардіологічних та онкологічних патологій в скандинавських країнах. Латвія спеціалізується на корекції зору, пластичній хірургії, стоматології, віротерапії при лікуванні онкології. В Угорщині на високому рівні лікують ревматичні захворювання, опорно-руховий апарат – суглоби, хребет, порушення кровообігу, стоматологічні послуги приваблюють перш за все туристів з Німеччини, Австрії, Франції. Ісландія приймає медичних туристів з Великобританії та Скандинавії, популярні операції по заміні суглобів, ліпосакція та стоматологія. Пластична хірургія та стоматологічні послуги, які надаються клініками Мальти, найбільше приваблюють туристів з Великобританії, оскільки більшість лікарів навчалися в Британії, а їх послуги на Мальті коштують значно дешевше. Популярністю користуються послуги стоматологів, дерматологів і пластичних хірургів Польщі, найбільш частими пацієнтами яких стають німці, бельгійці, британці, ірландці, шведи і норвежці. Сьогодні медичний туризм Болгарії є надзвичайно перспективним напрямком, адже лікування в місцевих клініках коштує на 50–60 % дешевше ніж в клініках розвинутих країн Європи. Сучасна болгарська медицина розвивається за кількома напрямками: естетична, стоматологічна, серцева хірургія, дерматологія, онкологія, офтальмологія, а розташування на території країни значної кількості курортів, дозволити проводити різноманітні реабілітаційні програми або вдало поєднувати медичний туризм з лікувально-оздоровчим. Греція має тривалу історію розвитку медичного туризму, він почав розвиватися з лікувально-

оздоровчого туризму який базувався здебільшого на таласотерапії. Сьогодні активно розвивається медичний туризм за такими сучасними напрямкам, як нейро-, кардіо-, пластична хірургія; очікується збільшення притоку клієнтів ортопедичного напрямку, оскільки за останні роки Греція зібрала на своїх теренах потужну когорту спеціалістів, а сприятливі природні умови забезпечать кращі програми з реабілітації іноземних пацієнтів.

Наступна група – це країни, які тільки почали розвивати медичний туризм, проте варто зазначити, що більшість з них має достатньо високий потенціал для лікування та реабілітації іноземних хворих. Наряду з Данією, Португалією, Румунією, Словачією, Словенією, Хорватією, сюди доцільно віднести й Україну, яка з кожним роком стає все більш привабливою для медичних туристів з Європи. Щорічно Україну відвідують 20 тис. медичних туристів з Італії, Франції, Великобританії та Німеччини, 70 % з яких їдуть за стоматологічними послугами, ціни на які тут в декілька разів нижчі за європейські. До факторів, які будуть сприяти розвитку медичного туризму в Україні відносимо: високий рівень розвитку окремих галузей медицини та наявність профільних клінік європейського зразка (Київський міський центр серця, Науково-практичний медичний центр дитячої кардіології та кардіохірургії, Національний інститут серцево-судинної хірургії ім. М.М.Амосова; онкологічні клініки ЛІСОД, Інновація, Кібер Клініка Спіженка; Інститут репродуктивної медицини (клініка Дахно); Міжнародна клініка відновного лікування у Трускавці; заклади, які займаються лікуванням стовбуровими клітинами - Національний інститут хірургії та трансплантології ім. А.А. Шалімова, Інститут невідкладної відновної хірургії ім. В.К. Гусака на базі якого створений Міжнародний Центр біотехнологій «Біостем», Інститут клітинної терапії, Національна медакадемія післядипломної освіти ім. П.С. Шупика; Центр терапії та мікрохірургії ока, «Аілаз», «Світ зору», «Новий зір» тощо); невисокий рівень цін, в порівнянні із закордонними клініками; зручне транспортно-географічне положення країни; наявність відповідної готельної інфраструктури; дозвіл держави на проведення окремих медичних процедур, заборонених в інших країнах (лікування стовбуровими клітинами, сурогатне материнство); можливість поєднувати різні види туризму.

До стримуючих факторів розвитку медичного туризму в Україні відносимо: недостатнє інвестування та реформування галузі охорони здоров'я; відсутність медичного менеджменту по залученню іноземних туристів в клініках та туристичних фірмах; складна політична ситуація в країні яка привела до зростання небезпеки українців і приїжджаючих за кордону. Албанія, Македонія та Сербія роблять лише перші кроки в розвитку медичного туризму, надаючи тільки стоматологічні послуги, тому їх слід відносити до так званих країн монопослуг. Остання група країн – це країни з не розвиненим медичним туризмом. Андорра, Боснія та

Герцеговина завоювали популярність як міжнародні гірськолижні курорти; Ліхтенштейн та Люксембург, Монако та Сан-Марино, хоча й мають високоякісну медицину, проте її дорожняча виступає стримуючим чинником і не приваблює іноземних туристів. Ірландія також вирізняється високими цінами, що не сприяє розвитку медичного туризму. Молдавія не приваблює медичних туристів посереднім рівнем розвитку медицини.

Висновки. Медичний туризм – самостійний напрямок спеціального туризму, який передбачає організацію та надання лікування, діагностики, профілактики захворювань та інші медичні послуги, як у межах країни (внутрішній медичний туризм), так і за кордоном (зовнішній). Існують наступні види медичного туризму: лікувальний, діагностичний, реабілітаційний, репродуктивний та пологовий, естетичний.

Головними визначальними чинниками розвитку медичного туризму є бажання отримати необхідне лікування, діагностування, реабілітацію, недоступне з тих чи інших причин у своїй країні; швидке досягнення результату та терміновість проведення складних процедур; зростання рівня захворюваності на окремі хвороби; «прозорість» кордонів та спрощення візового режиму; створення компаній медичного менеджменту, які займаються оформленням необхідних супровідних документів; можливість отримання лікувальних процедур, заборонених або обмежених у власній країні; конфіденційність; бажання зекономити кошти.

За рівнем розвитку медичного туризму в Європі доцільно виділити наступні групи країн: країни найвищого рівня надання медичних послуг і розвитку медичного туризму; країни з наданням широкого спектру медичних послуг та достатнім рівнем розвитку медичного туризму; країни з переважанням декількох провідних медичних послуг і достатнім рівнем розвитку медичного туризму; країни, які нещодавно стали розвивати послуги медичного туризму; країни, які надають лише одну з послуг медичного туризму; країни з не розвиненим медичним туризмом.

Сьогодні умовно виділяють два основних потоки медичного туризму в країнах Європи: перший – це виїзд на лікування пацієнтів з багатих і економічно розвинених країн у треті країни, другий – виїзд з відносно бідних країн, здебільшого, з країн колишнього Радянського Союзу з низьким рівнем медичної допомоги у країни з високим рівнем розвитку медичної допомоги. Медичний туризм в Україні розпочав свій розвиток. На майбутнє українська медицина зможе запропонувати європейським туристам високоякісні послуги з лікування безпліддя, офтальмології, кардіохірургії, реабілітаційної медицини, лікуванні стовбуровими клітинами. Сучасні тенденції дозволяють сподіватися на підвищення ролі України серед європейських країн медичного туризму.

Список використаних джерел:

1. Довідник з медичного туризму: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : *Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.*
2. *Здоровье без границ: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mednapravlenie.ru/>*

3. Муравйов В.І. Поняття та зміст „acquis communitaire” (спільного доробку) Євросоюзу // Актуальні проблеми міжнародних відносин : Збірник наукових праць. – 2004.- Вип. 48. - Ч. I. - С.6.
4. Портал медичного туризму: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://medvoyage.info/>
5. Українська асоціація медичного туризму : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uamt.org.ua/UA/>
6. *The World Health Statistics 2007. World Health Organization. 2007. P. 67-71:* [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.who.int/whosis/whostat2007/en/index.html>

References:

1. *Dovidnyk z medychnoho turizmu: [Elektronnyi resurs].* –
2. *Zdorove bez hranyts: [Elektronnyi resurs].* – *Rezhym dostupu :* <http://mednapravlenie.ru/>
3. *Muraviov V.I. Poniattia ta zmist „acquis communitaire” (spilnoho dorobku) Yevrosoiuzu // Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn : Zbirnyk naukovykh prats. – 2004.- Vyp. 48. - Ch. I. - С.6.*
4. *Portal medychnoho turizmu: [Elektronnyi resurs].* – *Rezhym dostupu :* <http://medvoyage.info/>
5. *Ukrainska asotsiatsiia medychnoho turizmu : [Elektronnyi resurs].* – *Rezhym dostupu :* <http://uamt.org.ua/UA/>
6. *The World Health Statistics 2007. World Health Organization. 2007. P. 67-71:* [Elektronnyi resurs]. – URL: <http://www.who.int/whosis/whostat2007/en/index.html>